

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת לך לך

ה' הוא לא המצאה של האדם!

ישנם כופרים הטוענים שאלקים הוא המצאה של האדם, אמונה זו נובעת מתוך תחושה שהמציאות מאוד הכרחית ואיתנה. הברית שה' כורת עם זרע אברהם מלמדת אותנו עד כמה המציאות רק אפשרית וממילא לגמרי בחירית.

בפרשה הקודמת, פרשת נח הסברנו שה' בוחר בנח, כי הוא רוצה את החיים ושמח בכך שה' מחיה אותו. רצון זה מגלה לאנושות כולה שה' בוחר בה ורוצה אותה. יותר מזה, ה' מצווה את נח על בניית התיבה וכך הוא מלמד אותנו לחיות באורח חיים נכון, אורח חיים אותו ה' רוצה, אורח חיים שמציל את האדם מהשקיעה בתוך התאוות, העצבות והדיכאון.

בלשון הקדש, שורש השם 'נח' הוא מלשון מנוחה. נח הראה לעולם את הדרך שבה האדם יכול למצוא מנוחה מטרדות היצר, לרצות את החיים ולא להתייחס אליהם כאל מצוקה. הדרך להגיע למנוחה זו, היא לדעת שה' רוצה את האדם, שיתחנן, יקים משפחה, יוליד ילדים, ויכבד את ההורים שרצו אותו.

ה' קיים בשביל האדם?

אם התורה הייתה מספרת לנו על נח ולא הייתה עוברת לפרשת לך לך, היינו יכולים לטעות ולחשוב שהאמונה בה' נועדה להיות פתרון למצוקות שלנו. האדם עלול לחשוב שעיקר מה שהאדם צריך לעשות בחייו זה לחפש פתרון למצוקה הנואשת שלו. אם האמונה בה' פותרת את המצוקה שלו, הוא מוכן אפילו להאמין בה'. צורת חשיבה זו שמה את האדם במרכז, ואילו את הקב"ה היא שמה כפרט הפותר לאדם עוד בעיה בתוך סבך החיים.

כאשר האדם מתייחס כך לקב"ה, האמונה בה' לא באמת תוכל לתת מענה למצוקה שלו. שכן צורת חשיבה זו נותנת הרבה משקל למצוקה של האדם שמרגיש שהיא גדולה ומרכזית מאוד, כך שהאמונה בה' לא מספיק משמעותית כדי לתת לה מענה.

מי ברא את האמונה בה'?

כאשר האדם תופס את המצוקה שלו כעיקרית ושם את עצמו במרכז, הוא כאילו תופס שהקיום שלו גרם את מציאות ה', ולא ה' גרם את הקיום שלו. כמובן, האדם יודע שהוא לא ברא את עצמו, אבל מצד תפיסת הקשר עם ה', הוא תופס שלא ה' גרם את הקשר עם האדם, אלא המצוקות של האדם גרמו לו לחפש את הקשר עם ה'. על פי תפיסה זו, האדם חש שהוא המציא את האמונה בה' כדי שהחיים יהיו קלים יותר. בניסוח אחר, על פי תפיסה זו האדם חושב שאין זה משנה אם באמת יש ה' או שהאנשים הם אלו שהמציאו את האמונה בו, העיקר שיש לאדם משהו טוב כדי שיוכל להיאחז בו.

כמובן, אם האדם חושב שהוא המציא את האמונה בה' כדי שהחיים יהיו קלים יותר, האמונה לא תוכל לעזור לו. שכן כשם שלא עוזר לאדם לרצות את עצמו ולאהוב את עצמו, כך לא יעזור לו להמציא אלקים, ולהגיד שאלקים רוצה אותו.

אברהם אבינו – קשר עצמי עם ה'

אחרי הסיפור על נח שניצל מהמבול, התורה מספרת לנו על אברהם אבינו שמפרסם אלוקות בעולם. נח בונה תיבה כדי להינצל ממי המבול, בכך הוא מבטא את הכח של האמונה בה' להציל את האדם ממציות לא טובה ומטרדות היצר. כמובן, האמונה בה' באמת עוזרת לאדם, נותנת לו מנוחה ואומרת לו שהוא רצוי. אך אם אנו תופסים את האמונה רק בצורה כזו, אנו עלולים לחשוב שהאמונה בה' באה רק כדי לפתור לנו את מצוקות החיים. על גבי ביטוי האמונה של נח, אברהם אבינו מפרסם את האמונה בה' לשמה. אצל אברהם אבינו האמונה לא באה לפתור בעיות, אברהם אבינו מפרסם אלוקות כדי שכולם יכירו את ה'.

בפרשתנו אנו רואים שה' כורת עם אברהם ברית נוספת, מעבר לברית שה' כרת עם נח. הברית עם נח מבטאת את הרצון של ה' במציאות, והיא כוללת את ההבטחה שה' לא ישחית אותה יותר. הבטחה זו עצמה נותנת למציאות יציבות חזקה, ודווקא על ידה האנושות מקבלת תחושה שכביכול ה' אינו יכול ללא המציאות. תחושה זו מולידה אצל האדם את ההבנה המוטעית לפיה המציאות היא העיקרית, ואילו ה' עוזר לה ומאפשר את קיומה. טעות זו מולידה את התפיסה לפיה המציאות מאוד הכרחית ומחוייבת, כך שהאדם ואף ה' לא יכולים בלעדיה.

כתיקון לתפיסה המוטעית היכולה להיווצר מהברית של ה' עם נח, ה' כורת ברית נוספת עם אברהם אבינו. ה' מצווה את אברהם אבינו ולזרעו אחריו לעשות ברית מילה, ולהסיר את הערלה. על ידי הסרת הערלה ה' כורת ברית עם אברהם וזרעו שיהיו קשורים לה', כך שהמציאות יחד עם התאוות לא יהיו הכרח אצלם. הקשר עם ה' כל כך עצמי לזרע אברהם, כך שהמציאות הגשמית לא לגמרי מחייבת אותם...

ברית אברהם – לבחור בחיים

הברית שה' כורת עם אברהם באה על גבי הברית שה' כרת עם נח והיא אף מרוממת אותה. ה' כרת ברית עם נח ועם האנושות שהוא רוצה את האדם, והוא רוצה שהאדם יחיה חיים טובים ונכונים. אך בשביל שהברית עם האנושות תתקיים, ה' צריך לכרות ברית נוספת עם עם ישראל – עם ה'. הברית של ה' עם אברהם וזרעו, מגלה לאדם שה' בוחר ורוצה במציאות. אם על ידי ברית נח היינו יכולים לטעות שהמציאות מוכרחת גם מצד ה'; ברית אברהם מגלה את הרצון והבחירה של ה' בקשר עם המציאות, כך שברית נח שה' לא ישמיד את המציאות נובעת מרצון ולא מהכרח.

אנו בני אברהם אבינו קשורים לה' עוד לפני שאנו באים לעולם, מיד כאשר אנו נולדים – בגיל שמונה ימים – אנו כורתים ברית עם ה' שהמציאות והתאוות אינם הכרח אצלנו, החלק הכי מהותי באישיות שלנו זה הקשר עם ה'. יהודים בכל הדורות מסרו את הנפש על האמונה בה', כיוון שמראש ה' כרת איתם ברית שהמציאות לא תהיה אצלם הכרח. ה' מגלה ליהודים שמצדו המציאות אינה הכרחית, וכך הוא מנחיל גם להם את היכולת להתנתק ממנה.

הברית שאנו כורתים מכח אברהם אבינו מגלה אצלנו את הרצון והבחירה לחיות, איננו מרגישים שקיום העולם מוכרח, ממילא אנו חיים בעולם מתוך רצון ובחירה. אנו בוחרים לחיות להקים משפחות וללדת ילדים מכח רצון ה' בנו, לא מכוח התאוות הדוחקות בנו.

עם ישראל – אור לגויים

כפי שנכתב מכח הברית שה' כורת עם אברהם, עם ישראל – בניו, חיים בעולם מתוך הבחירה שלהם ושל ה' בקיום העולם. בחירה זו המתבטאת על ידי העם הנבחר, מגלה לעולם כולו שה' רוצה בו ובקיום שלו. ה' כרת ברית עם נח ועם האנושות שהוא רוצה את המציאות והוא לא ישחית אותה שוב, אך הבטחה זו נותנת לנו תחושה שה' מוכרח לקיים את העולם. כדי שהעולם יוכל להרגיש שה' באמת רוצה בו, ה' כורת ברית עם אברהם וזרעו שבשבילם המציאות לא תהיה הכרחית אלא בחירתית, ועל ידי ברית זו ה' מגלה לעולם כולו שהמציאות אינה הכרחית, אלא ה' רוצה בה ובוחר לברוא אותה.

אם כן, הברית שה' כורת עם היהודים מרוממת את כל האנשים בעולם, ומאפשרת לברית שה' כרת עם נח להתקיים.

גם את הסיפור על נח ועל הברית שה' כרת עם האנושות, היהודים הם אלו שמספרים לעולם. ללא הברית שה' כרת עם היהודים הברית עם כלל האנושות לא הייתה ידועה לעולם. שכן על ידי שה' בורא יהודים – הקשורים רק לה', ה' מגלה לאנשים בכל העולם שהוא רוצה ובוחר בהם. ה' רוצה שבני האדם יחיו חיים טובים ונקיים, ולא יהיו טרודים כל ימיהם בטרדות היצר.

שנזכה להיות אור לגויים לגלות לעולם כולו, עד כמה ה' רוצה בו.

שבת שלום!

